

617327

¶ Les Instructions, e
ordinacions perals nouament con-
uertits del regne de Valencia: fe-
tes per les autoritats Apostolica, y
Real, y ordinaria, per los Illustrissi-
mos, e Reuerendissimos senyors do
Jordi d' Austria Archebisbe de Va-
lencia, e don Antonio Ramirez de
Haro, Bisbe de Ciudad Rodrigo,
Comissari, e Inquisidor per la santa
Sede Apostolica, y per la Sacra Ce-
sarea Magestad, &c. en lo regne de

Valencia, nomenat y deputat:

Les quals lo Illustriss. y Reuerendiss. senyor
don Martin de Ayala Archebisbe de Valen-
cia, apres de vistes y examinades en la Syno-
do Diocesana de Valencia, ha manat se guar-
den en est Archebisbat de Valencia: excepto
en aquelles coses que en lo Concili prouincial
estauen moderades, o ajustades: y lo que a la fi
destes ordinacions esta statuyt y ordenat per lo
Illustriss. sobredit senyor Archebisbe de Va-
lencia, tocant als dits nouament conuer-
tits de est Archebisbat.

Estampades en Valencia, en casa de Joau
Dey, any. M. D. Lxvi

Venen se a la porta dels Apostols.

Re 508

**¶ Les instruccións, que
los nouament cōuertits del present
regne de València han de ser-
uar, son les següents.**

Diferentment que qualse-
uol dona q̄ parira, sia obli-
gada ella, o son marit, o la
madrina que la lleuara lo
mateix dia manifestar ho
al curat, y dins huyt dies
apres fer la baptejar, sots
pena d̄ vn ducat: si ja noy
agues necessitat: q̄ en tal cas se bateje sens espe-
rar lo dit temps. Y que les madrines quant lle-
uarā alguna criatura, no facen ninguna cerimo-
nia morisca sots la mateixa pena de vn ducat: y
de preso.

Item que ningun que sia estat alfaqui, no pu-
ga visitar a da alguna parida, ans ni apres q̄ hau-
ra parit: sino que li fos muller, o germana, o al-
tra persona molt conjuncta: y en tal cas no puga
dir, ni fer les paraules, oracions, ni cerimonies
que vllauen en temps q̄ eren **Dozos**: sots pe-
na de vn ducat.

Item que per quant podia esser q̄ entre los
dits nouament conuertitsagues algu q̄ no fos

A ij batejat

Ordinacioſis dels

batejat, axí del temps de la general conuerſio:
cō per eſſer nat apres, y a cauſa de no hauer hi
agut capella, manē que ſots pena de preſo a ar:
bitre d'l Ordinari y de vint y cinch ducats tots
los que ſeran en edat de diſcrecio, y no batejats,
ſe facē batejar dins huyt dies: y los pares, y ma:
res d'ls tals no batejats d'ls huyt dies apres pu:
blicacio dels preſents en caſcan loch reſpectiue
de aq̄lls los facen batejar ſots la mateixa pena.

Item que ningū puga poſar a los fills nom
de **Doro** ſots pena de vii ducat: ni nomenar a
altre en lo primer nom de moriſch, ſino de **Chre**
ſtia, ſots pena de ſis diners. E que los pares y
mares treballen a los fills quant ſeran de poca
edat de parlarlos en lengua Valenciana: per q̄
quant ſien grās puguen dexar la algarauia mes
facilment.

Item q̄ tots los pares y mares, y curadors,
hayan de enuiar los fils majors, y menors, e fi:
lles menors de deu anys los dies de **Diumen**
ges apres dinar a la ſgleſia: pera q̄ lo Curat los
instrueixca en la doctrina **Chriſtiana**, ſots pena
de ſis diners: y aq̄o quant oyran tocar la campa:
na, y en lo interim que hoy haura cāpana, amo:
neſtats per lo Curat.

Item que en los dies de les infraſcriptes fe:
ſtes cada hu dels que tendran mes de ſet anys,
ſia obligat anar a la parrochia e oyz miſſa, e lo
que faltara ſia executat per lo **Alguazir** que ſe

radco

nouament conuertits.

Se deputat, en sis diners per cada volta: saluo si no ringuessen algun just impediment. E quant tocara la campana de llevar a Deu, o de la oracio del vespre, tots se hajan de agenollar, sots la mateixa pena de sis diners.

Item axi a causa del treball, com de les poques facultats de aquells, y lo molt que responen, que no sien obligats a guardar entre lany sino les festes següents, ço es: tots los Diumenges del any, e les festes principals: com es lo dia de Nadal, Circuncisio, lo dia dels Reys, y tots los Apostols, lo dia de Pasqua, Ascensio, lo dia de Pentecostes, lo dia del Corpus, sanct Joan Baptiste, la Assumpcio de nostra Señora, y lo dia de tots los Sancts. Y en totes les altres festes de guardar, los que hauran hoyda Dissa puguem treballar sens encozrer en pena alguna: y que pux los lleuen moltes festes, es rahon q guarden les desus dites: de modo que si algu se ra trobat fer faena en algun dia de Diumenge, o en alguna de les dites festes colents, sia executat per lo dit alguazir en vn real, sino tenint moltanecessitat ab licencia del Curat.

Item que cada hu dels nouament couertits axi homes com dones majors, les dones de dotze anys los homens de catorze, en lo temps de la Quaresma sien obligats vna volta almenys en lany confessarse los peccats, sots pena de deu sous.

A iñ

Item

Ordinacions dels

Item que qualseuol que estara malalt de malaltia que estiga en lo lit, sia obligat ell, o pare, o mare de aquell, o les persones que estaran en tal casa dins vn dia fer ho saber al Curat, per quel pugua veure, e cōfessar, y exortarlo. Y si estara en perill, ajudarli a ben morir cō a catholich Christian: sots pena d vn ducat. E que lo olim alfaqui, no pugua visitar als malats estat in articulo mortis, ni ninguna persona sia gosada de llauar alguu cos mort al modo morisch, ni soterrarlo ab cerimonia morisca, ni pugua escriure nomines, ni oracions algunes morisques pera malalts, ni altres persones sots la mateixa pena.

Item que de aci auant ningun sia gosat de dir oraciōs ordenades en tēps q eren Moros: y q per ara aprenghen lo Auer noster, y la Aue Maria, lo Credo: y la Salue regina: e altres coses contengudes en la doctrina Christiana, per als dits nouamēt conuertits nouamēt fets.

Item que quant dejunen en la Quaresma, o altres vigilies, e dejunis manats per sancta mare Iglesia, que menjen a migjorn segōs orde de Christians, y no passen tot lo dia sens menjar segons feyen en temps que eren moros: y que en dia de tal dhuni no puguen menjar carn, sino viandes de quaresma, excepto dones preñades, e les que crien: malalts y vells: y aço ab licencia del Vicari, o Curat. Y perque venen nouament a la fe Christiana, y uols sia fatiga los donen

Nouament conuertits.

ſien licencia q̄ en dia de dejuni manat per ſancta mare eſgleſia, que puguen menjar ous, formaje, llet, quallada, y mantega.

Item que lo carnicer de la carn que matara en la quareſma, y altres dejunis per als dits malalts, no puga donar carn a ningun ſens licencia del dit Rector, o Curat en escrits, ſots pena de cinch ſous per cada volta: y que no puguen matar al alquible, ni arrauellar legōs la cerimonia moziſca: ni en les Paſques que acostumaue matar, no maten les aldees, y ſi volē matar carn pera cecina, la maten en qualſeuol altre temps del any, y que la bajen de matar publicament: ſots pena de vn ducat.

Item que ningun no puga dejunar lo ramada, ni les Paſques q̄ dejunauē en temps que eren Duros, ni fer la çala en publich, ni en ſecret, ni circuncidir a ſos fills: perque aço es apoſtatar de la fe: y deſtes ſemblants coſes que ſon contra la fe Chriſtiana ſeran greument caſtigats.

Item que los dits nouament conuertits, ſien tenguts de ſolemnizar los matrimonis que faran, o eſpoſalles en faz de ſancta mare eſgleſia, ſenſe fer hi alguna cerimonia moziſca: y q̄ ſiē obligats duns ſis meſos apres d' eſſer eſpotats, o yz la miſſa nupcial: ſino per algu iuſt impedimēt ab licencia del Curat: ſots pena d' vn ducat. Y q̄ los q̄ eren alfaquins, no puguē en los matrimonis fer acidrado, ni altres ceremonies, ſots la mateixa pena.

A iiii Item

Ordinacions dels

Item que les dones nos puguen fer senyals en les persones dels que vsauen en temps que eren Moros, ni permetten en ninguna manera que los fills, e filles se alquenen: perque si algu sera trobat fer lo cōtrari, sera executat en pena de sis ducats, y vltra greument castigat. y axi mareix, q̄ apoch apoch se abstringuē de fer vestidures a la mozisca, y que treballen axi homens com dones en lo vestir cōformarse ab los Chriſtians vells: perque entrells y los altres noy haja differēcia en lo vestir, sots pena de perdre les dites vestidures.

Item que ningun nouament conuertit pugua tenir en sa casa en son seruíci ningun chic Chriſtia vell, que no excedeixca quinze anys: sots pena de sis ducats.

Item que si algun Chriſtia vell, o altre nouament cōuertit injuriosament dira a altre perro, que cayga en pena de vn ducat.

Item que ningun pugua a altre exhigir, ni altre prestar jurament de moro per ninguna causa, y que per lo semblant ningun pugua jurar per lo nom de Mahoma, y per lo Alquible, ni lo ramada, sots pena de deu sous per cada volta que contrauendra.

Finalment que de aci auant los dits nouament conuertits, axi homens com dones, se abstringuen de totes cerimonies mozisques, y en tota cosa se hajan de cōformar ab la practica de sancta mare esgleſia.

E q̄

nouament conuertits.

E si sobre algun capitol dels sobredits hi haura algun dubte que lo Curat del locq lo puga interpretar en absencia del Ordinari.

E per quāt poch aprofitaria fer ordinaciōs, si los que cōtrauenien no fossen executats: per ço les ordenat, que de les sobredites penes sen fassen tres parts. La vna pera la fabrica: l'altra per al alguazir: y l'altra per al acusador: y que la part que cabra a la fabrica, sia continuada en vn libre, per q̄ milloz se puga donar raho del q̄ sera tret de dites penes, ys puga fer lo que sera mes necessari pera dites Iglehes.

Si.

¶ Les ordinaciōs que han de seruar los Rectors, y Curats dels nouament cōuertits del regne de Valencia, son les següents.

Rimerament q̄ los dits Rectors e curats hajan de fer en les Rectories residencia personal, y que nos puguen absentar de aquelles sens justa causa, o just impedimēt, y precehint licēcia del Vicari general, o oficial de la diocesis, hon estara la dita Rectoria: altrament sent absencia per dos mesos en vn any, o continuos, o no cōtinuos que ipso facto sense fer ninguna altra prouisiō ni solennitat, sia priuat de la

¶

Ordinacions dels

tal Rectoria, de modo que lo parro de aquella puga en tal cas liberament presentar, y lo Ordinari constant summariament de la tal ausencia collar, y conferir dita Rectoria a altra persona y donea.

Item que la persona a qui se baja de collar alguna Rectoria dels dits nouament conuertits, sia de bon exemple, fama, y vida, y costums, y sia rigorosament examinada per lo Ordinari de la habilitat, vida y pratiques, y que los que seran naturals del present regne sien preferits a tots los altres de altres nacions.

Item que ninguna Rectoria deles nouament erigides en los dits lochs dels nouament conuertits: no puga esser collada, ni conferida a ninguna persona que tinga altra Rectoria, encara que tinga dispensacio, sino es ab derogacio expressa del present capitol.

Item que la persona que vna vegada per negligencia, o per la dita ausencia de dos mesos se ra priuat de la Rectoria q̄ adaquella tal, ni en aquella vacacio, ni en altra no puga esser collada dita Rectoria.

Item que en les dites Rectories, y Cures, nouament erigides, los Rectores de aquelles no puen consentir pensios, ni regres ni acces: ni coadjutoria, ni permutarles ab altres beneficis: si no ab persones que tinguen les qualitats de sus dites, y fassen residencia personal en aquelles.

lles,

nouament conuertits.

lles, y sis volen desferir los Rectors de dites rectories que les renunciem simplement en mans del Ordinari: en altra manera que ipso facto vaguen dites Rectories, y que aquell, ni lo successor no sien obligats en cas que hy consentissent pensions a les tals pensions, si no que la Sanctedat imposas dita pensio, o regres ab derogacio del present capitol, y que en tal cas lo Ordinari sobre aço haja de consultar ab la Sanctedat, com los presents capitols se ordenen ab autoritat Apostolica.

Item per que dits Curats milloz puguen donar compte de les animes quels son acompanyades, se ordena que cada Curat faça vn libre en lo qual escriga totes les cases de la parrochia, y los noms dels habitants de cada casa, y en lo dit libre en altra part escriga tots los noms y cognoms dels que batejara, y en quin dia, mes, y any. Y en altra part del libre continuara los noms dels que confessaran cada quaresma. Y en altra part del dit libre: los que morran en dita parrochia: escriga lo dia, mes, y any. Y aquest libre sia quernat de quatre, o cinch mans de paper, y que es guarde en la caixa dels ornaments de la Iglesia.

Item que lo sacrament del sant Baptisme nol administrẽ en les cases dels nouament conuertits: sino q fassen portar la criatura a la yglesia, si ja no y hagues molta necessitat, y que no y porten
fino

Ordinacions dels

fino vn compare y vna comare iuxta forma del
dret, y si poden esser **C**hristians vells los com-
pares y comares, prenguen aq̄lls: sino dels no-
uament conuertits. y que sien obligats en saber
ques uada la criatura, de visitarla: perq̄ no estāt
bona no moris sens lo sacrament del bap̄tisme,
que es lo que tant importa. y que per lo semblāt
sien obligats dins huyt dies apzēs de ser nada la
criatura, de batejarla, sots pena de xx sous: sino
que hagues necessitat de batejarla abans. Y q̄
ni per la capitta, ni per lo ciri, ni per qualseuol al-
tra raho no puguen pendre cosa alguna de inte-
res sots pena de cinch lliures. Ab que los dits
nouament cōuertits sien obligats de portar cā-
dela, y capitta.

Item per quāt la intencio dels **C**ōmissaris,
e ordinari es paulatim portarlos a la verdate-
ra conexēça de la sancta fe catholica: per que no
senten en aço fatiga alguna, considerada la po-
ca facultat de aquells, y los carrechs q̄ paguen,
y vistes la multitud de les festes que cauben en-
tre lany, han ordenat q̄ los dits nouament cōuer-
tits sols sien obligats a seruar les festes mēciona-
des, y cōtengudes en les preinsertes instruccións
fetes pera adaquells en la forma en aquelles cō-
tenguda.

Item que los dits **R**ectors, **C**urats, per obli-
gacio de la cura, sien tenguts, y obligats de cele-
brar **M**issa en la sglelia parrochial no uament
erigida

nouament conuertits.

Érigida los **Diumenges**, y totes les dites festes colents per lo poble. Y que hauent hi necessitat, puguen dir altra missa los **Diumenges** y festes en les **sglesies annexes** a les dites **Rectories**, y que per lo semblant dits **Rectors** junctament ab los **Alguazirs** tinguen carrech q̄ los pastors de ganados vajan alguns dies en lany a oyr missa, y la doctrina **Christiana**.

Item q̄ los dits **Rectors** y **Curats** sien obligats cada **Diumenge** en la trona, o al peu del altar dir ab alta, e intelligible veu a tots los parrochians lo **Pater noster**, y aue **Maria**, lo **Credo**, y la **Salve Regina**: y mostrarlos de senar, y los deu manamets, y la confessio general segons esta especificat en lo quernet per adaquelles fet, intitulat doctrina **Christiana**, sots pena de deu sots per cada volta que nou faran. E que per lo semblant, sien obligats los **Diumenges** notificar als dits nouament conuertits, les festes que auran en la semana, que los dits nouament conuertits seran obligats a guardar, sots la mateixa pena.

Item que los dits **Rectors** sien obligats vna volta en la semana, o almenys los **Diumenges** apres dinar de congregar los chics, e chiques de la parroquia, y mostrarlos de senar, y la doctrina **Christiana**, segons se conre en les sobredites instruccions dels nouament conuertits.

Item que los dits **Rectors**, sien obligats de mostrar de legir, y escriure als fills dels nouament
ment

Ordinacions dels

ment conuertits, que volran apendre, sens interès algun.

Item que si algu estara malalt, lo visiten en continent, e aconsolen axi en lo cors com en la anima, y li conexen q̄ esta en perill de morir lo instrueixquē que muyza cō a catholic Chrestia.

Item que per ara los dits Rectors y Curats, no administren lo sancet sacrament de la Eucharistia als nouament conuertits, fins sien ben instruhits en la sancta fe catholica. Empero a tots los que tendran anys de discrecio, sis mostraran ver penidents, administraran lo sacrament de penitencia, y en la penitēcia quels darā, usarā de molta discrecio ab ells, de manera que sia per ara al principi tan laugera q̄ sia ver semblant la compliran, com fer los dir vn Mater hoster, y vna aue Maria alli en cōtinent, o nomenar sols lo nom de Jesus: aço tot se dexa a la discrecio del Curat. Y en respecte de la extrema vinctio si la demanaran, si semblara al Curat ques ver penident, lay puga administrar.

Item en respecte del soterrar, per tocar les campanes, y per los ciris, y portar la Creu, y altres treballs del dit soterrar nos puga pēdre sino tres sous: y sis diners al q̄ portara la Creu, y aço si sera lo mort cap de casa, y maior de tres anys. E si seran menors de tres anys vn sou, y dos diners al que portara la Creu.

Item que per administrar qualseuol sacrament

Nouament conuertits.

ment no puguen pendre cosa alguna, ni altre interes algu dels nouament conuertits, sots pena de deu liures: perque gratis se han de administrar los sacraments, y perque no creguen los nous conuertits, que per ambicio, o que per no pagar differeixquen de no rebre lo sacrament.

Item que los dits Rectors sien obligats en les confessions de demanar si son batejats, y si diran que no, que secretament los batejen: ab aquella condicio, si non fueris baptizatus, &c.

É per que no creguen los dits nouament conuertits q̄ nostra religio Christiana esta posada en interes, y tambe per q̄ nols sia fatiga als que contractaran de matrimoni hauer de venir per licencia a Valencia: han ordenat que en la tiñença de Xarua, lo Oficial: y en Gandia lo Deaça, o Cabilcol: y en les valls de Albayda, e Cocentayna los Vicaris los puguen donar licencies de spolar, y que nols puguen demanar res per dites licencies: saluo per registrarles al Notari quatre dines per cada vna: per q̄ puga constar in futurum quant se son casats y ab qui. Y q̄ lo dit Notari haja al cap del any de enuiar registre de totes les licencies que seran donades a Valencia: perque alli en lo libre de la Cort se puga assentar, y que les dites licencies nos donen, fino que los Rectors y Curats bajen de amonestar als qui voldran contractar en tres dies de festes

Ordinacions dels

festes, o Diumenges en les Iglefies, com lo dret ho dispon, y fino a parra algun canonic impediment que obfista, los sposen in nomine domini: y que tinguen vigilancia los dits Rectors de mirar q̄ nos facen algũs matrimonis en graus prohibits sens dispelacio Apostolica, y ques face los dits matrimonis sens ningũa cerimonia moralca, ni refabia della.

Item que los dits Curats bajen de amonestar algun Diumenge en la trona als nouament cõuertits que axi en los matrimonis com en les sepultures, e altres actes dexen les ceremonies moziques, ys cõformen en tot y per tot ab la practica d̄ santa mare Iglefia, y dels Chriftiãs vells.

Item q̄ los dits Rectors, o Curats, siẽ reguts y obligats tres voltes lany, ço es: en Biner, Abril, y Octubre, los primers Diumenges, o segons, cada mes quant lo poble sera ajutat, publicar les ordinacions als nouament conuertits en la Iglefia, sots pena de vn ducat per cada volta que nou faran.

Item q̄ cada rector, e Curat, tinga en la parrochia vn Alguazir: lo qual faça obseruar totes les cosas a q̄ son obligats los nouament cõuertits, com anar a Missa, y guardar les festes, y totes les altres cosas contengudes en les ordinacions de aquells. Y que faltant dit alguazir dins deu dies sien obligats a nomenar al ordinari altra persona pera alguazir lo millor q̄ trobara

nouament conuertits.

bara, per que lo Ordinari hi prouehexca: sots pena de vint sous.

Item que si lo Curat veura que algũ nouament cõuertir no fa lo que deu sentir amonestat, ho haja de dir al alguazir per que lo execute. E si lo alguazir sera negligēt, lia obligat lo dit Curat de scriure al official, o Vicari general, per q̄ hi prouehexca.

Item que los dits Rectors, e Curats dins sis mesos hajen de capbreuar ab acte de Notari totes les terres, y rendes q̄ eren de les olim mezquites, a effecte que dits emoluments se hajen d̄ distribuyr a la fabrica y ornamentals de les sgleſies, conforme a les ordinacions que en les dismembrazions y erections de dites sgleſies son fetes: sots pena de deu liures. Y que per lo semblant procuren de cobrar tot lo degut fins aci, per raho de les dites terres, e rendes de les olim mezquites dins los sis mesos, per que tot lo degut fins a huy se applica pera la fabrica, y ornamentals de les sgleſies nouament erigides entegrament.

E per que molt poch aprofitaria fer ordinacions, si los que cõtrauenien no fossen executats, les ordenat q̄ les penes de dits Rectors, o Vicaris q̄ contrauendran se applicuen la mitat perals ornamentals de les sgleſies dels nouaments conuertits, y l'altra mitat per al acusadoz.

Si del que toca a fer als Curats.

B

Lo

Lo que toca al ofici
 dels alguazirs en los lochs dels nou-
 uament cōuertits del regne de
 Valencia es lo seguent.

Drimo que en los dies de Diumen-
 ges, y festes que los nouament con-
 uertits seran obligats de guardar,
 segons que dessus es ordenat, los
 Alguazirs los facen anar a Missa, y que vagen
 per totes les cases al temps que tocaran a Missa
 la fent los anar a la Iglesia: y los que faltaran no
 tenint just impedimēt los executen, segons esta
 ordenat en la instructio de aquells.

Item que en los dits dies de Diuenges, e
 festes que los dits nouament cōuertits, son obli-
 gats de guardar segons es ordenat, los dits
 Alguazirs tinguen carrech, y vigilancia de mi-
 rar si algu fara faena, axi en les cases com en la
 bozza: perque si algu en tals dies sera trobat fer
 faena, que sia executat en les penes, segons for-
 ma de les dites ordinacions: sino que algu tin-
 gues molta necessitat, com de regar, o de segar,
 o altra cosa semblant que nos pogues differir, o
 esperar que en tal cas se puga fer, precehint licē-
 cia del Rector, o Curat si present sera.

Item ques guarden los dits Alguazirs de
 compo

Nouament conuertits.

composar a ninguna persona, ço es: que per alguna cosa que donassen, que no dissimule dexar los fer faena, o altra cosa cōtra la sancta fe. Per que si de tal seran conuençuts, o se mostrara, vltra de perdre lo offici, seran castigats a arbitre del Ordinari, de carcel, o pena pecuniaria. Y si a noticia de aquells peruendra alguns errar, los executen les penes, sots pena de deu lliures: y ques hauen en tal manera en son offici, que no engendren escandel en los nouament conuertits. Y que no dexen de executar son offici ad molta discrecio: per que vixquen com a bōs Chistians, tenint tostemps principal respecte a la salut de les animes.

Item que los dits Alguazirs en los lochs no permeten, axi en los matrimonis, com en soterrar los dits nouament conuertits, vics de ceremonies morisques. Y los que amonestats per dits Alguazirs, no voldran obedir, que sien executats per los dits Alguazirs en les penes sobre aço posades en les ordinacions de la instruccio de aquells.

Item q̄ los dits Alguazirs no permeten als dits nouament cōuertits fer la çala, o dejunar lo ramada, o altres dejunis de Doros. Y per que aço es apostatar de la fe Chastiana, siē tenguts los dits Alguazirs a manifestar ho dins deu dies als senyors Inquisidors del districte de Valencia, o al Ordinari.

B ij

Item

Ordinacions dels

Item que los dits Alguazirs tinguen graníssima vigilancia, en mirar que no circunciden los nouament conuertits a los fills, y si de algu tendrá noticia, ho hajan de manifestar dins deu dies als dits Reuerendíssims Inquisidors, e Ordinari, axi lo pare y la mare cō lo barber, o aqll que haura circūcidit: sots pena de deu ducats.

Item que los dits alguazirs en les coses que veuran que los dits nouament conuertits contrauendran a les dites ordinacions, y executant los perseueraran, y nos volran abstenir de mal viure, ho hajē de notificar al Ordinari: perque ell hi prouehetca: si donchs no fossen cosas de apostatar, com es circūcidir, o de junar lo rama da, o fer la çala: que en tal cas sien obligats a notificar ho als Reuerendíssims Inquisidors, e Ordinari.

Item que vltra les coses damunt ordenades, per esser instruhits en la fe, y en les altres coses que seran necessaries per a viure com a bons Chrestians, lo dit alguazir haja de fer lo que li dira lo Vicari, o Rector del loch: si ja no fos cosa apartada de la instructio de aquells.

Finalment sien diligents los dits alguazirs, en fer seruar als dits nouament conuertits, tot lo contengut en les preinsertes instructions pera adaquells fetes, sots les penes en aqllas contengudes y apposades. E perque mes libera-
ment puguē exercir son offici, los fan familiars

de la

nonament conuertits.

de la sancta Inquisicio, y del Ordinari, per que puguen alegrarse de tots los priuilegis que alegren los familiars de la sancta Inquisicio en lo que tocara en lo exercici del dit offici de alguazir: y en les causes criminals de aquells tant solament.

Es que entretant q̄ seran aci los senyors Comissaris ensemps ab lo Ordinari, y en ausencia d̄ dits Comissaris lo Ordinari a loles vtraq̄ potestate tinga facultat de crear y destituyr, y corregir y castigar los dits alguazirs: com axi sia ordenat en lo assento que se prengue per la Magestat ab dits Comissaris y Ordinari.

Es per quant molt poch aprofitaria fer ordinations, si los que contrauenien no fossen executats: les ordenat, que de les dites penes que per los dits alguazirs seran executades, sen facen tres parts. La vna per als dits alguazirs, y l'altra pera la fabrica, luminaria y ornaments de la sglesia. Y l'altra per al accusador. y si noy haura accusador, se diuidisca en lo dit alguazir, y fabrica.

Sí del que toca a fer al offici
dels alguazirs.

B iñ

To que

**Lo que toca al ofici
dels Visitadors dels nouament con-
uertits del regne de Valencia,
es lo seguent.**

Er quāt hi ha molta necessitat de
esser visitats los dits nouament cō-
uertits a effecte de saber, cō viuuen
y com seruen les dites ordinaciōs:
Han ordenat q̄ calcum any lo Or-
dinari haja d'enuiar un Comissari a visitar tots
los lochs dels nouament conuertits, encara q̄
nos faça visita general: y q̄ aquest Comissari va-
ja a despeses del Ordinari com a ell toca la cura
de aq̄stes les ouelles: y lo dit Comissari no pu-
ga demanar visita, ni rebre res dels lochs, axi
dels nouament conuertits, com dels Capellans
de dits lochs, a pena de cinquanta liures: puit
sera procurat per lo Ordinari: salvo sis para visi-
ta general. Que en tal cas s̄ obligats als drets
de la procuracio los dits Rectors, y Curats se-
gons les acostumar: y que nos conega per los
nouament conuertits quey son per altra cosa,
fino per salvar les animes, y que la institucio,
destitucio y correctio de dit Comissari toque
al Ordinari: y lo que han de fer dits Visitadors
es lo seguent.

Admo

Nouament conuertits.

Primo perque lo dit Comissari porte mes autoritat, y puga mes liberamēt exercir son offici, li donen autoritat y facultat, puga portar vna vara perque sia mes temut.

Item que lo dit Comissari arribant en lo loch se haja de apar a la porta de la esglesia, y essent dins fera la oracio conuoque als Jurats, y Curat de dit loch, y visite en presencia dells la esglesia, y mire la necessitat que tendra la esglesia, axi de ornaments com de altres coses necessaries.

Item ha de examinar, y mirar si axi los nouament conuertits, com los Curats, y los Alguazirs deputats haurā fet, y farā lo quels sera estat manat axi per les desus dites ordinacions, com en la visita general. Y sino hauran fet lo que en dita visita, y en les altres sera ordenat yls hauran manat, executen les penes, en les quals los sobredits hauran encoiregut, hi prouehcirca com se guarde lo que sera estat manat.

Item que lo dit Comissari, o Visitador porte ab si vn llibre general pera tots los lochs dels nouament conuertits: en lo qual assente, o assentara tot lo que sera necessari fer en cada esglesia.

Item que si la esglesia tendra fabrica, que bastara lo que li han applicat en la dismembracio ha fer les dites coses necessaries: que los dits Comissaris dexē vn memorial als obrers, y jurats di

B iij

que

Ordinacions dels

que se haura de fer: Y que lo Rector tinga carrech de sollicitar ho: manamos, sots pena de deu lliures, q̄ de aquella renda dins cert termini hajan de fer totes aquelles coses necessaries: y en lo que no bastara la fabrica, auisen al Ordinari perque hi prouehcirca.

Item que lo dit Comissari fet aço en la Iglesia, aparte los principals, hils interroque com se guarden les sobredites ordinacions, y com fan son offici, axi lo Rector com lo alguazir: y si han fet lo quels esta manat en la visita general, y si tenen alguna quexa dells.

Item axi mateix aparten al Rector, e al Alguazir, e interroguels: qui en lo poble no guarda les ordinacions, y que si especialmēt saben q̄ algu haja circūcidit a los fills, o dejunat lo ramada, y consecutiualement interrogarlos per cada capitol de les ordinacions, y qui ha contrauegut, y qui en aço es mes proteruo, e cōtumas.

Item si per la dita diligencia trobaus lo dit Comissari algu hauer circūcidit, o fet la çala, o hauer dejunat lo Ramada, que es cosa de apostatar, o assente en son libre, per no causar scandal: y apres ho manifeste als Inquisidores, e Ordinari. Y si es altra cerimonia que no sia de apostata, quels vulla corregir ab bones paraules, y si es cas, executar les penes.

Item que axi mateix faça venir dit Comissari los chichs, y les chiques. y alli en presencia del Rector

nouament conuertits.

Rector, y alguazir, y los pares los interroguen com se saben señar, y si saben lo Pater noster, y la que Maria: y si nol saben, repondre al Curat, com es estat tant negligent. Y de aci auant fer lin carrech, y si ve per negligencia del Curat, sia notificat al Ordinari, perque sia castigat.

Item que si al dit Comissari constara que lo alguazir no haura fet be son offici, que reba la informacio y la represente al Ordinari, y si sera trobat en culpa, y no haura fet seruar dites ordinacions, que sia castigat per lo dit Ordinari: segons la culpa en que sera estat trobat.

Item que no comporte lo dit Comissari, que los Alguazirs fassen extorcions als dits nouament conuertits, que per interes de dines, o altres respectes nols comporten en les errors. Y si trobê que algu ha exercit mal son offici, y que mereix ser deposat, ho denuncien al Ordinari: perque sia castigat, o prouehexca de altre.

Item si per ventura entre lo alguazir, e Curat, y los nouament conuertits hi haura alguna differencia, lo dit Comissari la pugua determinar, entrells.

Item que lo dit Comissari pugua fer assentar totes les cosas que veura ser necessaries: pera q los dits nouament couertits sien instruhits en la fe Christiana: sols que sia conforme a les dites ordinacions.

Item per que nos conega ambicio ninguna

B v culo

Ordinacions dels

eh lo dit Commissari, ni respecte ningun de interès, que les penes que lo dit Commissari executara als dits Rectors, y altres serueix que pera la fabrica de la dita Iglesia.

Item per que lo dit Commissari mes facilmente pugua saber la veritat, als que li semblara interrogarlos interrogue per los capitols d les dites ordinacions, segons lo que voldra saber, per lo que toca al offici de cada qual.

Finalment que lo dit Commissari apres que haura acabada la visita, sia obligat tot lo q haura fet comunicarho ab lo Ordinari, per q en lo que sera menester, pugua prouehir: y liurar li lo libre general de la visita, pera que es guarde en la cort del Oficial: per que en lo any seguent q tornara ahar dit Commissari, veja si ses fet lo q ell haura manat.

Si del que toca al offici dels
Visitadors.

Ordinacions

Ordinacions fetes
per lo Reuerendiss. y Illustriss. se-
ñor do Martin de Ayala Archebis-
be de Valencia en la Synodo dioce-
sana sens derogacio de les prece-
dents ordinacions, excepto en
lo que en estes esta sta-
tuyt y ajustat.

Rimerament que los Rectores, o
cstrechistes q̄ pera est effecte se no-
menarā, en los Diuēges y festes
ensenyen la doctrina Christiana
als nouament conuertits, que tin-
dran de dotze anys en amunt, apres de acabada
la Missa: a pena que lo home, o dona que falta-
ra se execute en dotze dines per cada vegada.
Los quals dotze dines se partixquen en tres
parts, los sis sien peral alguazir, los tres peral
Rector, y los altres tres pera la fabrica dela Igle-
sia: de la qual porcio de la fabrica hi haja de ha-
uer conte y raho, de manera que resulte en be-
nifici de la tal Iglesia. Y que los dies de entre
semana se haja de ensenyar, ys ensenye la doctri-
na Christiana als chics de sis anys en amunt,
fins que la sapien, sense que faitē dia algu, y que
sien obligats a venir, y los pares los porten, o
enuien a pena de dos dines per cada hu que fal-
tara:

Ordinacions dels
tara: la hu per al Rector, o catechista, y laltre per
al alguazil.

Item que lo qui faltara a la Missa los Divi
menges, o festes que en les ordinacions sobre
dites dels Reuerents Comissaris sels manen
guardar, vltra dels sis diners, q̄ en les dites ordi
nacions sels posen de pena, paguen altres sis di
ners: los quals se partixquen com damunt esta
declarat. Y aço perq̄ per ser poca la pena, no de
xè de gosar del benefici de la missa. Y si algu per
qualseuol causa q̄ sia vindra a Missa apres d̄ di
ta la Epistola, o sense licencia del Rector exira
de la Iglesia ans de acabada la Missa, pague sis
diners, q̄ es la mitat de la pena sobredita. Y los
q̄ no seran pares de familia, faltat a tota la missa
paguē solamēt sis diners. y venint apres d̄ la epi
stola, o exint ans de acabada la Missa, sense licē
cia del Rector cō dit es, paguen tres diners. Y
als rebelles en venir a Missa, los denuncien, pe
ra quels castiguen conforme a la rebellia.

Des pera ques tinga cōte ab los nouamēt
cōuertits, que houen la doctrina Christiana, y
van a Missa, hi haja dos scedes, la vna deles q̄ls
tinga lo Rector, y laltra lo alguazil.

Item q̄ les penyozes ques trauran se deposti
ten en poder del Justicia, o Jurats, y alli estiguē
huyt dies, y requereixquen a la part q̄ les quite,
y no quitantles, les puguen vendre: y venentles
se torne a los amos lo q̄ sobzara. Y q̄ los tals al
guazils

nouament conuertits.

guazils no despanyen cares, ni facē altres extorsions als nouament conuertits.

Item q̄ los nouament cōuertits no hajen de tenir, ni tinguen les portes de les cases tãcades los dies d̄ Diumēges y festes de guardar, ni los dies de dejuni: pera que liberamēt se puga veure, si treballen, o fan faena en tals dies, o si trenquen los dejunis.

Item q̄ a hon hi haura banys pera banyarse, los banyadors sien Christians vells.

Item que tots los fills dels nouament cōuertits ques haurã de batejar, se batejen despullats y nus, pera ques veja si estã circūcisos. Y en los lochs hon hi haura Christians vells, los moriscos porten lo compare que sia Christian vell. Y quant les nouament conuertides hauran de parir, criden a la madrina que sia tambe cristiana vella, a hon ni haura.

Item que en los lochs dels nouament cōuertits, los fossars e cimiteris a hon se hauran de soterrar, sien circubits de paret, y tinguen les portes, tota d̄speles de la Ajama. De les quals portes tinguen los Rectors les claus. E que ningū hi puga entrar sens licencia del dit Rector, y si entrara per les parets sia castigat, e encorã en pena de dos lliures.

Des q̄ lo morisco q̄ acostumara de embriarse, nol confessen ap̄es de hauer begut. Y lo Rector y Vicari no absolguen als q̄ entendran que

Ordinacions dels

que no diuen la veritat: y en qui no veufan feynals de contricio. Y que en les confessiōs los Rectors nols prenguen conte si saben la doctrina Christiana, sino sera als chichs.

Item q̄ los Capellans q̄ yran a soterrar als moriscos, soterrantse en los fossars antics a hō solien soterrarse guarden la pratica y costum en los dzets funerals. Y los q̄ seran pobres, los soterran debades. Y no permeren los Rectors, ques soterrē al modo de Moros: Y axi mateix quant soterraran als tals nouament conuertits, los soterran ab la creu ordinaria, y paguen los dzets conforme als statuts.

Des q̄ tots los matrimonis ques celebrará entre los tals nouament cōuertits, se facen y celebren dauant lo Rector, com esta prouehit en lo concili prouincial: y q̄ dins trenta dies apres de ser esposats per paurales de present, siē obligats a rebre la benedictio nupcial, sots pena de dos lliures. Y q̄ a les benedictiōs dela Iglesia vayan los tals nouament cōuertits ben atauats a modo de Christians, sots la mateixa pena.

Item que en los lochs de Christians nous, a hon hi haura Christians vells, mate la carn hu dels Christians vells: y sino, que la maten publicament: y no la maten al alquible, ni ab altra cerimonia morisca a pena de tres lliures per cada vegada queu faran: y q̄ moriscos no maten carn en loch de Christians vells, sots la mateixa pena al morisco que la matara.

hounament conuertits.

Item q̄ les almoynes y acaptes dels rescats
dels Doros, y Alarbes de allende, encara q̄ dis
guen que son chistians, nos admeten sense licē
cia del Ordinari. Y q̄ los senyors dels lochs, y
los procuradors no puguē dar licencia als dits
Doros y Alarbes de allende pera q̄ demanen
en ses terres, sense la dita licēcia a pena de excō
municacio latē sententiæ: ni menys les aljames
dels tals lochs, o jurats de aq̄lls nols puguē acō
panyar, ni afauozir en los tals acaptes, o deman
des. Y que los Rectors y Alguazils tinguen to
stemp vigilancia, que quant veuran semblants
Doros, o Alarbes de allende, donen auis a la
S. Reuerendiss. per ques destorben alḡns in
conuenients q̄ naixen de semblants acaptes.

Laus Deo.

Martinus Archiepisc. Valentinus.

*Concordant decreta et Constitutiones ac Ordina
tiones cum suis originalibus.*

*Antonius de la Iardina Synodi
Secret. et Not.*

Ortega 57 - Linya